

การศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี: รายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน

The State of Field Experience Management in Five-Year Science Teacher Education Program: A Case of Observation and Practice in School Course

ชาตรี ฝ่ายคำตา¹ เอกภูมิ จันทรขันธ์² และวรรณทิพา รอดแรงคำ¹
Chatree Faikhamta¹ Ekgapoom Jantarakantee² and Vantipa Roadrangka¹

ABSTRACT

This research explored the state of field experience management, and the pre-service science teachers' satisfaction and perception on field experience management, their own practice and teacher's characteristics that they gained from Field Experience: Observations and Practice in School Course in the five-year teacher education program. The subjects were 40 pre-service science teachers in a university situated in Bangkok. The research instruments included a questionnaire about pre-service science teachers' satisfactions on the field experience management, the analysis form of field experience documents, and interviews regarding the problems and recommendations in proceeding the field experience course. The data were analyzed using frequencies, means, standard deviations, and content analysis. The results indicated that the university laboratory school was established to provide professional experiences for pre-service teachers. The aims of this field experiences course were to provide pre-service science teachers opportunities with understanding and practicing about school administration, school management, academic affairs, community relations, student affairs, and guidance. Pre-service science teachers' satisfactions of planning and proceeding field experience course, and the perception on their practice quantity and their own teacher's characteristics were found at high level. However, pre-service science teachers faced problems regarding opportunity to practice in actual situation.

Keywords: field experiences, pre-service science teachers, five-year teacher education program

¹ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Division of Science Education, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand.

² โครงการผลิตนักวิจัยพัฒนาด้านการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

The Program to Prepare Research and Development Personnel for Science Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพ ความพึงพอใจในการจัดประสบการณ์วิชาชีพ การรับรู้เกี่ยวกับปริมาณ การปฏิบัติงานและลักษณะความเป็นครูของนิสิตครูวิทยาศาสตร์ที่เกิดจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในรายวิชาการสังเกตและปฏิบัติงานในโรงเรียน ของหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตครูวิทยาศาสตร์จำนวน 40 คน ของสถาบันผลิตครูแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดประสบการณ์วิชาชีพ แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารการจัดประสบการณ์วิชาชีพ และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สถาบันผลิตครูแห่งนี้มีโรงเรียนสาธิตเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยจุดมุ่งหมายของรายวิชาการสังเกตและปฏิบัติงานในโรงเรียนคือให้นิสิตมีความรู้ความเข้าใจและฝึกปฏิบัติงานด้านการบริหารงานโรงเรียน งานบริหารส่วนกลาง งานวิชาการ งานสัมพันธ์ชุมชน กิจกรรมนักเรียน และงานแนะแนว นิสิตมีความพึงพอใจมากในการจัดประสบการณ์วิชาชีพด้านการวางแผนและด้านการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ และมีการรับรู้เกี่ยวกับปริมาณในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูและลักษณะความเป็นครูที่เกิดขึ้นจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอยู่ในระดับมาก แต่ก็ยังพบปัญหา คือ นิสิตมีโอกาสมือปฏิบัติงานจริงน้อย

คำสำคัญ: การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ, นิสิตครูวิทยาศาสตร์, หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการ

ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ส่งผลให้มีการปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูจาก 4 ปี เป็น 5 ปี เพื่อผลิตครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาให้นักเรียนที่มีความแตกต่างกันให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา และเรียนอย่างมีความสุข โดยหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีให้ใช้ได้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 เป็นต้นไป สำหรับหลักสูตรการผลิตครูระดับปริญญาตรี 4 ปี มีจำนวนหน่วยกิตรวม 120 -150 หน่วยกิต ประกอบด้วย 3 หมวดวิชา คือ หมวดศึกษาทั่วไป วิชาเฉพาะ (วิชาชีพและวิชาเฉพาะด้าน) และวิชาเลือกเสรี (รัชนี และคณะ, 2549) แต่สำหรับหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี มีหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต แบ่งเป็นวิชาเฉพาะ 124 หน่วยกิต วิชาทั่วไป 30 หน่วยกิต และวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต ในหลักสูตรจะต้องจัดให้มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 1 ปี รวมทั้งหมด 15 หน่วยกิต (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547) โดยได้ปรับเปลี่ยนรายวิชาเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Field Experiences) ใหม่ โดยเปลี่ยนจาก 1 รายวิชา เป็น 3 รายวิชา ซึ่งทั้ง 3 รายวิชาจะต้องเรียนภายใน 4 ปีแรก และการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Student Teaching) จะเปลี่ยนจาก 1 ภาคการศึกษา เป็น 2 ภาคการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547) โดยที่เน้นการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูภายใต้การนิเทศของอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งจะเห็นว่าหลักสูตรนี้ได้เน้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อให้นิสิตครูได้ฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครูในสถานการณ์จริง

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นการฝึกที่จำเป็นและมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนิสิตในสาขาวิชาชีพครู ผู้ที่จะเป็นครูจะต้องเสริมสร้างและพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเป็นการให้โอกาสนิสิตได้นำความ

รู้อันเป็นเนื้อหาวิชาการ ทฤษฎีวิชาชีพ และความ สามารถเฉพาะคนที่ได้รับการฝึกฝนมาไปประยุกต์ใช้ ในการปฏิบัติการสอนตามสภาพการณ์ในสถาบัน การศึกษาระดับต่างๆ ตลอดจนได้รู้จักและศึกษาผู้เรียน ได้ร่วมทำงานกับครูและบุคลากรต่างๆ ในสถาบัน การศึกษา และร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ดังนั้นการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพจึงถือว่าเป็นหัวใจของหลักสูตร การผลิตครูเพราะจะทำให้บัณฑิตครูมีโอกาสสังเกตและมี ส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อ พัฒนาความรู้ด้านเนื้อหาบูรณาการกับวิธีสอน (Pedagogical Content Knowledge) (ชาตรี และ วรณทิพา, 2547; Van Driel *et al.*, 2002) ซึ่งงานวิจัย เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพส่วนใหญ่ศึกษา ในบริบทของหลักสูตรการผลิตครู 4 ปี และเน้นศึกษา ในรายวิชาปฏิบัติการสอน ผลการวิจัยเหล่านี้พบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษามีปัญหา หลายประการ เช่น นิสิตไม่สามารถเขียนแผนการ สอนหรือเตรียมการสอนได้อย่างเหมาะสม (ทิพย์วัลย์, 2542) อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงไม่เข้านิเทศ และให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ พี่เลี้ยงมักเข้าใจว่านักศึกษามาช่วยแบ่งเบาภาระของตน (วรณทิพา และ ภาวินี, 2545) เป็นต้น

สำหรับรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพใน หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ในสถาบันผลิตครูแต่ละ แห่งอาจเหมือนหรือแตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรัชญา แนวคิด และการบริหารจัดการหลักสูตรของแต่ละ สถาบัน รายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในบริบทของผู้ วิจัยซึ่งทำหน้าที่เป็นนักการศึกษาในสถาบันผลิตครู นั้นประกอบด้วยรายวิชา 5 รายวิชา โดย 3 รายวิชา เป็นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบางเวลา ได้แก่ รายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน รายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในชั้นเรียน และ รายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานครู โดยนิสิตต้อง ลงทะเบียนและศึกษาในรายวิชาดังกล่าวในชั้นปีที่ 2 - 4 และมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเต็มรูปแบบในอีก 2 รายวิชา โดยนิสิตชั้นปีที่ 5 จะลงทะเบียนเรียน

รายวิชาการปฏิบัติการสอน ในเทอมต้น และรายวิชา การปฏิบัติการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน ในเทอม ปลาย สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาในบริบทของหลักสูตร การผลิตครู 5 ปี ส่วนใหญ่เน้นการศึกษาการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพในช่วงการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพเต็มรูปแบบในปีสุดท้าย เช่น สันติ และคณะ (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยในชั้น เรียนของนิสิตครูสาขาเกษตรศาสตร์ ในหลักสูตร 5 ปี ที่ออกฝึกสอนในชั้นปีที่ 5 และ วรณทิพา (2552) ที่ ศึกษาพรรณษะที่มีต่อธรรมชาติวิทยาศาสตร์ของอาจารย์ พี่เลี้ยงและนิสิตครูสาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ ขณะออกฝึกสอน

อย่างไรก็ตามการศึกษาเกี่ยวกับการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตในบริบทของหลักสูตร การผลิตครู 5 ปี ในส่วนไหนที่เป็นรายวิชาสังเกตและ ฝึกปฏิบัติงานยังมีน้อยมาก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ ในรายวิชาสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน ในหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ของสถาบันผลิตครูว่ามี วิธีดำเนินการอย่างไร บุคคลที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของตนอย่างไร นิสิตครูมีความพึง พอใจต่อการจัดประสบการณ์วิชาชีพหรือไม่ อย่างไร นิสิตครูมีการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นครูอย่างไร และได้เรียนรู้อะไรบ้างจากรายวิชาฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยขอรายงานผลการวิจัย เฉพาะรายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การ ปรับปรุง แก้ไข และออกแบบกิจกรรมการเรียน การสอนสำหรับรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพใน หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ที่เน้นให้นิสิตครูได้รับ ประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพ ครูในรายวิชา การสังเกตและฝึกปฏิบัติงานใน

โรงเรียนของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตครูวิทยาศาสตร์ในการจัดประสบการณ์วิชาชีพและการรับรู้เกี่ยวกับปริมาณการปฏิบัติงานและลักษณะความเป็นครูของนิสิตครูวิทยาศาสตร์ ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะในรายวิชา การสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียนของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ขอบเขตของการวิจัย

ในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ ความพึงพอใจปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพ และการรับรู้เกี่ยวกับปริมาณในการปฏิบัติงานและลักษณะความเป็นครูของนิสิตครู ในรายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน ซึ่งเป็นรายวิชาหนึ่งของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี โดยกลุ่มที่ศึกษาคือ นิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ ที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาคต้นปีการศึกษา 2550 และภาคต้นปีการศึกษา 2551 ในรายวิชาประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน ของสถาบันการผลิตครูแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. *สภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู* หมายถึง การวางแผนและการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพที่สถาบันผลิตครูและโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพปฏิบัติเพื่อให้ นิสิตได้รับประสบการณ์ตรงในวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ในรายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน

2. *ความพึงพอใจในการจัดประสบการณ์วิชาชีพของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ* หมายถึง ความรู้สึกชอบของนิสิตที่มีต่อการจัดประสบการณ์วิชาชีพของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในด้านการวางแผนการจัดประสบการณ์วิชาชีพและด้านการดำเนินการ

จัดประสบการณ์วิชาชีพ

3. *การรับรู้เกี่ยวกับปริมาณการปฏิบัติงานของนิสิตขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพ* หมายถึง ความคิดเห็นของนิสิตต่อปริมาณการปฏิบัติงานตามหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ตามที่ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพกำหนดให้นิสิตต้องฝึกปฏิบัติในรายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน

4. *การรับรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นครูที่เกิดขึ้นจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ* หมายถึง ความคิดเห็นของนิสิตต่อบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมของนิสิตในด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การปฏิบัติงานในหน้าที่ครู การปฏิบัติตนและการวางแผน

5. *ปัญหาในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ* หมายถึง อุปสรรคและข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่ทำให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพไม่สามารถปฏิบัติตนให้ประสบความสำเร็จตามบทบาทหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ในคู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

6. *นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ* หมายถึง นิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาการสอนวิทยาศาสตร์ ในหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ที่กำลังออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในรายวิชา การสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน ของสถาบันผลิตครูแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

7. *อาจารย์พี่เลี้ยง* หมายถึง อาจารย์ประจำของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่รับผิดชอบในการสอนและให้ความรู้แก่นิสิตในรายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู และศึกษาความพึงพอใจในการจัดประสบการณ์วิชาชีพ การรับรู้เกี่ยวกับปริมาณการปฏิบัติงานและลักษณะความเป็นครูของนิสิตครู

วิทยาศาสตร์ที่ได้จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในรายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน ในหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ (เช่น ประมวลการสอน) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มที่ศึกษา

กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัยนี้เป็นนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาการสอนวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ของสถาบันผลิตครูแห่งหนึ่งในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำนวน 40 คน โดยเป็นนิสิตที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาคต้นปีการศึกษา 2550 จำนวน 22 คน และ ภาคต้นปีการศึกษา 2551 จำนวน 18 คน ในรายวิชาประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นและได้รับการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ศึกษาจำนวน 3 ท่าน และปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งชุดเท่ากับ 0.967 โดยแบบสอบถามฉบับนี้แบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นการถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นการถามความคิดเห็นของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัดประสบการณ์วิชาชีพของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 เป็นการถามการรับรู้เกี่ยวกับปริมาณการปฏิบัติงานของนิสิตและลักษณะความเป็นครูที่เกิด

ขึ้นจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู วิทยาศาสตร์ของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2. แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะศึกษาศาสตร์ของสถาบันผลิตครูแห่งหนึ่งในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร เอกสารที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ประมวลการสอน รายวิชาประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน ใบงาน และใบความรู้ในรายวิชาดังกล่าว

3. แบบสัมภาษณ์ ประธานศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ นิสิต ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ บทบาทหน้าที่ของนิสิตและอาจารย์ผู้นิเทศในระหว่าง การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต

4. แบบสัมภาษณ์ นิสิตครูวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ นิสิต ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ บทบาทหน้าที่ของนิสิตและอาจารย์ที่เลี้ยงในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะศึกษาศาสตร์ การสัมภาษณ์ นิสิตและประธานศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ นิสิตและบทบาทหน้าที่ของนิสิตและอาจารย์ที่เลี้ยงในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต และการส่งแบบสอบถามให้กับนิสิตสาขาการสอนวิทยาศาสตร์จำนวน 40 คน หลังจากทีมนิสิตฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพเสร็จแล้ว 3 สัปดาห์ ในเดือน ตุลาคม 2550 และตุลาคม 2551 ผู้วิจัยได้แบบสอบถาม ก็น 39 ฉบับซึ่งคิดเป็นร้อยละ 97.5

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการ วิเคราะห์ข้อมูลดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. แบบสอบถามแบบกำหนดคำตอบให้เลือก และเติมคำ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยดำเนินการ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละของ แต่ละตัวเลือกในข้อคำถามแต่ละข้อ

2. แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่าผู้ วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ แต่ละระดับความคิดเห็น หาค่ามัชฌิมเลขคณิต และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละข้อคำถาม และใช้เกณฑ์ การแปลค่ามัชฌิมเลขคณิตดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ผู้ตอบ แบบสอบถามมีความพึงพอใจหรือรับรู้ในระดับมาก ที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ผู้ตอบ แบบสอบถามมีความพึงพอใจหรือรับรู้ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ผู้ตอบ แบบสอบถามมีความพึงพอใจหรือรับรู้ในระดับปาน กลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ผู้ตอบ แบบสอบถามมีความพึงพอใจหรือรับรู้ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ผู้ตอบ แบบสอบถามมีความพึงพอใจหรือรับรู้ในระดับน้อย ที่สุด

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องบทสัมภาษณ์และข้อมูล จากแบบสอบถามปลายเปิดซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยนำมาประมวล และจัดเป็นกลุ่มโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ในการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งการนำ เสนอออกเป็น 4 ส่วน คือ สถานภาพของกลุ่มที่ศึกษา สภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพของศูนย์ฝึก ประสบการณ์วิชาชีพ ความพึงพอใจของนิสิตในการ จัดประสบการณ์วิชาชีพของศูนย์ฝึกประสบการณ์ วิชาชีพการรับรู้เกี่ยวกับปริมาณการปฏิบัติงานของนิสิต และลักษณะความเป็นครูของนิสิตที่พัฒนาจากการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพ และปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพ

สถานภาพของกลุ่มที่ศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของ นิสิตที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาคต้น ปีการ ศึกษา 2550 และ ปีการศึกษา 2551 ในรายวิชา ประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การสังเกตและฝึก ปฏิบัติงานในโรงเรียน จำนวน 39 คน เป็นเพศชาย 7 คน เพศหญิง 32 คน เป็นนิสิตวิชาเอกชีววิทยาจำนวน 26 คน วิชาเอกเคมีจำนวน 10 คน และวิชาเอก ฟิสิกส์จำนวน 3 คน นิสิตอายุระหว่าง 18 - 20 ปี มี จำนวน 30 คน และระหว่าง 21 - 23 ปี มีจำนวน 9 คน ระดับคะแนนเฉลี่ยที่นิสิตได้รับก่อนออกฝึก ประสบการณ์วิชาชีพอยู่ในช่วง 3.50 - 4.00 จำนวน 1 คน อยู่ในช่วง 3.00 - 3.49 จำนวน 12 คน อยู่ในช่วง 2.50 - 2.99 จำนวน 17 คน และต่ำกว่า 2.50 จำนวน 5 คน มีนิสิตจำนวน 4 คนไม่ได้รายงานข้อมูลของ ระดับคะแนนที่ได้รับก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

สภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพของศูนย์ฝึก ประสบการณ์วิชาชีพ

1. ด้านการวางแผนการจัดประสบการณ์ วิชาชีพ

จากการวิเคราะห์ประมวลการสอน การ สัมภาษณ์นิสิต และการสัมภาษณ์ประธานศูนย์ฝึก ประสบการณ์วิชาชีพของโรงเรียนฝึกประสบการณ์

วิชาชีพเกี่ยวกับการวางแผนการจัดประสบการณ์วิชาชีพ ในรายวิชาประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน พบว่า สถาบันผลิตครูมีโรงเรียนสาธิตเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพและมีอาจารย์ประจำที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอาจารย์ที่เลี้ยงทำหน้าที่ดูแลและให้ความรู้แก่นิสิตสำหรับในรายวิชาประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ นิสิตมีความรู้ความเข้าใจและฝึกปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียน ศึกษากระบวนการทำงานของฝ่ายราชการส่วนกลางฝ่ายสนับสนุนวิชาการ ฝ่ายบริหารวิชาการและสัมพันธ์ชุมชน ฝ่ายกิจการนักเรียน งานแนะแนว โดยนิสิตจะได้ศึกษางานต่างๆ ได้แก่ งานบริหารงานโรงเรียน งานทะเบียนและประมวลผล งานวัดและประเมินผล งานห้องสมุดและศูนย์สื่อการเรียนรู้งานบริการจิตวิทยาและแนะแนว งานเทคโนโลยีสื่อสารสนเทศ งานวิจัยการศึกษาเพื่อเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ งานบริการวิชาการและสัมพันธ์ชุมชน งานธุรการ งานประชาสัมพันธ์ งานอาคารสถานที่ งานยานพาหนะ งานพัสดุ งานผลิตเอกสารตำรา งานโสตทัศนศึกษา งานโภชนาการ งานคลินิกสุขภาพ งานสหกรณ์ งานสวัสดิภาพและความปลอดภัย ซึ่งในการวางแผนการจัดประสบการณ์วิชาชีพนั้น ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพจะแบ่งบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่เลี้ยงในโรงเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ อาจารย์ที่เลี้ยงซึ่งทำหน้าที่บรรยาย ให้ความรู้ และร่วมอภิปรายกับนิสิต และอาจารย์ที่เลี้ยงที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการฝึกปฏิบัติงานในฝ่ายต่างๆ ของโรงเรียน

2. ด้านการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ

การดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพในรายวิชานี้ ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพใช้การบรรยาย ศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติงานดังที่กล่าวมาในข้อที่ 1 ในสัปดาห์ที่หนึ่งศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้แจกประมวลการสอนให้กับนิสิตพร้อมทั้งแนะนำคณาจารย์ที่เป็นอาจารย์ที่เลี้ยง ซึ่งแจ้งภาระงานและข้อ

ตกลงที่นิสิตจะต้องปฏิบัติ เช่น การเขียนอนุทินเพื่อสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ การนัดหมายกับอาจารย์ที่เลี้ยง การแต่งกายและการตรงต่อเวลา ในสัปดาห์ที่ 2 เป็นการบรรยายเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนโดยผู้บริหารของโรงเรียน ในสัปดาห์ที่ 3 ถึง 15 เป็นการแบ่งกลุ่มนิสิตเพื่อให้ นิสิตศึกษาและปฏิบัติงานในฝ่ายต่างๆ ทั้งหมด 11 ฝ่าย เช่น ฝ่ายทะเบียนและประมวลผล ฝ่ายวัดและประเมินผล ฝ่ายห้องสมุดและศูนย์สื่อการเรียนรู้ เป็นต้น สัปดาห์ที่ 16 ซึ่งเป็นสัปดาห์สุดท้ายจะให้ นิสิตทุกคนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้และการอภิปรายถึงปัญหาและข้อเสนอแนะจากการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน

ความพึงพอใจของนิสิตในการจัดประสบการณ์วิชาชีพของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

1. ความพึงพอใจด้านการวางแผนการจัดประสบการณ์วิชาชีพ

จากตารางที่ 1 พบว่า นิสิตครูวิทยาศาสตร์มีความพึงพอใจในการจัดประสบการณ์วิชาชีพของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) ถ้าพิจารณารายการความพึงพอใจในการจัดประสบการณ์วิชาชีพด้านการวางแผนการจัดประสบการณ์วิชาชีพทั้งหมด 7 รายการพบว่า นิสิตมีความพึงพอใจในระดับมากทุกรายการ คือ การชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับ ข้อตกลงหรือกติกาของโรงเรียนที่ต้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ การชี้แจงระบบการบริหารงานของโรงเรียน การจัดอาจารย์ที่เลี้ยงที่ดูแลรับผิดชอบให้นิสิต การกำหนดระยะเวลาให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การชี้แจงการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การแนะนำบุคลากรของโรงเรียน และการประชุมสัมมนาระหว่างอาจารย์ที่เลี้ยงกับนิสิต ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์นิสิตพบว่า นิสิตต้องการให้โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพกำหนดเวลาในการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ มากกว่าการบรรยาย เช่น นิสิตสะท้อนว่า “ควรวางแผนให้มี

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของนิสิตด้านการวางแผนการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (N = 39)

ด้านการวางแผนการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	ความพึงพอใจของนิสิต	
	$\bar{X}$	S.D.
1. การชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับ ข้อตกลงหรือกติกาของโรงเรียน ที่ต้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ	4.12	0.57
2. การชี้แจงระบบการบริหารงานของโรงเรียน	4.05	0.60
3. การแนะนำบุคลากรของโรงเรียน	3.79	0.73
4. การจัดอาจารย์พี่เลี้ยงที่ดูแลรับผิดชอบให้นิสิต	4.02	0.62
5. การประชุมสัมมนาระหว่างอาจารย์พี่เลี้ยงกับนิสิต	3.64	1.01
6. การกำหนดระยะเวลาให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	3.94	0.64
7. การชี้แจงการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	3.74	0.67
รวม	3.90	0.69

เวลาไปดูสภาพความเป็นจริงมากกว่านี้ จะทำให้เข้าใจมากกว่าการนั่งฟังบรรยาย” และนิสิตส่วนใหญ่สะท้อนว่าเวลาวางของนิสิตและอาจารย์พี่เลี้ยงไม่ตรงกัน ทำให้นิสิตมีโอกาสพบปะกับอาจารย์พี่เลี้ยงน้อยเกินไป ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกภูมิ และคณะ (2551) ที่พบว่าเวลาวางของนิสิตไม่ตรงกับอาจารย์พี่เลี้ยง เพราะนิสิตและอาจารย์พี่เลี้ยงไม่ได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดประสบการณ์วิชาชีพร่วมกันก่อนกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2. ความพึงพอใจด้านการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ

จากตารางที่ 2 พบว่านิสิตมีความพึงพอใจในการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$) ถ้าพิจารณาความพึงพอใจในการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ 15 รายการ (ตารางที่ 2) พบว่านิสิตมีความพึงพอใจด้านการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพในระดับมากที่สุด 6 รายการ คือ ความพร้อมของโรงเรียนฝึกประสบการณ์ในการรับนิสิตเข้าฝึกประสบการณ์ ความพร้อมของโรงเรียนฝึกประสบการณ์ในการมอบหมายงานต่างๆ ให้นิสิต การประเมินผลการฝึก

ประสบการณ์ของนิสิตโดยใช้แบบประเมินตามแบบประเมินของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การให้คำปรึกษาและเสนอแนะของอาจารย์พี่เลี้ยงที่ดูแลรับผิดชอบ การให้นิสิตฝึกปฏิบัติงานในฝ่ายงานวิชาการ ศึกษาเพื่อเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ และการให้นิสิตฝึกปฏิบัติงานในฝ่ายงานอาคารสถานที่ งานยานพาหนะ งานพัสดุ งานผลิตเอกสารตำรา งานโสตทัศนศึกษา ส่วนรายการความพึงพอใจรายการอื่น ๆ นิสิตมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ การให้นิสิตฝึกปฏิบัติงานในฝ่ายงานโภชนาการ งานคลินิกสุขภาพ งานสหกรณ์ งานสวัสดิภาพและความปลอดภัย ฝ่ายบริการจิตวิทยาและแนะแนว ฝ่ายห้องสมุดและศูนย์สื่อการเรียนรู้ ฝ่ายวัดและประเมินผล ฝ่ายเทคโนโลยีสื่อสารสารสนเทศ ฝ่ายทะเบียนและประมวลผลฝ่ายงานบริการวิชาการและสัมพันธ์ชุมชน การให้นิสิตได้ฝึกปฏิบัติงานโดยใช้กระบวนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ฝ่ายงานธุรการและงานประชาสัมพันธ์

นิสิตสะท้อนความคิดเห็นว่าการศึกษาและปฏิบัติงานในฝ่ายต่างๆ ส่วนใหญ่จะเน้นการบรรยายมากกว่าการปฏิบัติ การให้นิสิตศึกษาและฝึกปฏิบัติงานในแต่ละฝ่ายมีเวลาน้อยเกินไป อาจารย์พี่เลี้ยง

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของนิสิตด้านการดำเนินการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (N = 39)

ด้านการดำเนินการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	ความพึงพอใจของนิสิต	
	$\bar{X}$	S.D.
1. การให้นิสิตฝึกปฏิบัติงานในฝ่ายทะเบียนและประมวลผล	3.15	1.32
2. การให้นิสิตฝึกปฏิบัติงานในฝ่ายวัดและประเมินผล	3.23	1.40
3. การให้นิสิตฝึกปฏิบัติงานในฝ่ายห้องสมุดและศูนย์สื่อการเรียนรู้	3.25	1.58
4. การให้นิสิตฝึกปฏิบัติงานในฝ่ายบริการจิตวิทยาและแนะแนว	3.41	1.63
5. การให้นิสิตฝึกปฏิบัติงานในฝ่ายเทคโนโลยีสื่อสารสารสนเทศ	3.17	1.43
6. การให้นิสิตฝึกปฏิบัติงานในฝ่ายงานวิจัยการศึกษาเพื่อเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ	3.66	1.61
7. การให้นิสิตฝึกปฏิบัติงานในฝ่ายงานบริการวิชาการและสัมพันธ์ชุมชน	3.15	1.49
8. การให้นิสิตฝึกปฏิบัติงานในฝ่ายงานธุรการและงานประชาสัมพันธ์	3.10	1.51
9. การให้นิสิตฝึกปฏิบัติงานในฝ่ายงานอาคารสถานที่ งานยานพาหนะ งานพัสดุ งานผลิตเอกสารตำรา งานโสตทัศนศึกษา	3.58	1.61
10. การให้นิสิตฝึกปฏิบัติงานในฝ่ายงานโภชนาการ งานคลินิกสุขภาพ งานสหกรณ์ งานสวัสดิภาพและความปลอดภัย	3.46	1.53
11. การให้นิสิตได้ฝึกปฏิบัติงานโดยใช้กระบวนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง	3.15	1.40
12. การให้คำปรึกษาและเสนอแนะของอาจารย์ที่เลี้ยงที่ดูแลรับผิดชอบ	3.69	0.95
13. ความพร้อมของโรงเรียนฝึกประสบการณ์ในการรับนิสิตเข้าฝึกประสบการณ์	4.15	0.70
14. ความพร้อมของโรงเรียนฝึกประสบการณ์ในการมอบหมายงานต่างๆ ให้นิสิต	4.10	0.64
15. การประเมินผลการฝึกประสบการณ์ของนิสิตโดยใช้แบบประเมินตามแบบประเมินของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	3.89	0.55
รวม	3.48	1.29

ต้องเร่งบรรยายให้จบภายในเวลาที่จำกัด ตัวอย่างความคิดเห็นของนิสิตเช่น “เวลาเรียนน้อยเกินไป น่าจะได้ลงมือปฏิบัติจริงบ้าง” “ไม่มีการปฏิบัติงานเลย ไปแค่สังเกตและมีอาจารย์บรรยายในห้องเพื่อเรียนรู้โครงสร้างการทำงานและการปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายต่างๆ” ดังนั้นครูที่เลี้ยงจึงควรเปิดโอกาสให้นิสิตลงมือปฏิบัติจริงในขณะที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพราะจะทำให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานครูในชั้นเรียนได้ตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวังไว้ (Schelfhout et al., 2006)

การรับรู้เกี่ยวกับปริมาณการปฏิบัติงานของนิสิต

จากตารางที่ 3 พบว่า นิสิตครุศึกษาศาสตร์มีการรับรู้เกี่ยวกับปริมาณการปฏิบัติงานของตนเองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) ถ้าพิจารณารายการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตนเองทั้งหมด 11 รายการ พบว่าความคิดเห็นต่อปริมาณการปฏิบัติงานของตนเองในแต่ละรายการของนิสิตครุศึกษาศาสตร์อยู่ในระดับมาก 6 รายการ คือ การปฏิบัติงานในฝ่ายงานวิจัยการศึกษา เพื่อเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ การปฏิบัติงานในฝ่ายงานอาคารสถานที่ งานยานพาหนะ งานพัสดุ งานผลิตเอกสารตำรา งานโสตทัศนศึกษา การปฏิบัติ

ตารางที่ 3 การรับรู้เกี่ยวกับปริมาณการปฏิบัติงานของนิสิต (N = 39)

การปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ	การรับรู้เกี่ยวกับปริมาณการปฏิบัติงาน	
	$\bar{X}$	S.D.
1. การปฏิบัติงานในฝ่ายทะเบียนและประมวลผล	3.41	1.09
2. การปฏิบัติงานในฝ่ายวัดและประเมินผล	3.48	1.18
3. การปฏิบัติงานในฝ่ายห้องสมุดและศูนย์สื่อการเรียนรู้	3.69	1.25
4. การปฏิบัติงานในฝ่ายบริการจิตวิทยาและแนะแนว	3.71	1.25
5. การปฏิบัติงานในฝ่ายเทคโนโลยีสื่อสารสารสนเทศ	3.46	1.23
6. การปฏิบัติงานในฝ่ายงานวิจัยการศึกษาเพื่อเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ	3.84	1.28
7. การปฏิบัติงานในฝ่ายงานบริการวิชาการและสัมพันธ์ชุมชน	3.46	1.18
8. การปฏิบัติงานในฝ่ายงานธุรการและงานประชาสัมพันธ์	3.51	1.21
9. การปฏิบัติงานในฝ่ายงานอาคารสถานที่ งานยานพาหนะ งานพัสดุ งานผลิตเอกสารตำรา งานโสตทัศนศึกษา	3.76	1.26
10. การปฏิบัติงานในฝ่ายงานโภชนาการ งานคลินิกสุขภาพ งานสหกรณ์ งานสวัสดิภาพและความปลอดภัย	3.61	1.24
11. การปฏิบัติงานโดยใช้กระบวนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง	3.38	1.40
รวม	3.59	1.22

งานในฝ่ายบริการจิตวิทยาและแนะแนว การปฏิบัติงานในฝ่ายห้องสมุดและศูนย์สื่อการเรียนรู้ การปฏิบัติงานในฝ่ายงานโภชนาการ งานคลินิกสุขภาพ งานสหกรณ์ งานสวัสดิภาพและความปลอดภัย และการปฏิบัติงานในฝ่ายงานธุรการและงานประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ นิสิตครูมีความคิดเห็นต่อปริมาณการปฏิบัติงานของตนเองใน ระดับปานกลาง 5 รายการ คือ การปฏิบัติงานในฝ่ายทะเบียนและประมวลผล การปฏิบัติงานในฝ่ายวัดและประเมินผล การปฏิบัติงานในฝ่ายเทคโนโลยีสื่อสารสารสนเทศ การปฏิบัติงานในฝ่ายงานบริการวิชาการและสัมพันธ์ชุมชน และการปฏิบัติงานโดยใช้กระบวนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ นิสิตแสดงความคิดว่าการเรียนในรายวิชาสังเกตและปฏิบัติงานในโรงเรียน ทำให้นิสิตได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เช่น โครงสร้างการทำงานของโรงเรียน กระบวนการทำงานของฝ่ายต่างๆ ภายในโรงเรียน เข้าใจภาระหน้าที่

อื่นๆ ของครูที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากงานสอน การประสานงานของแต่ละฝ่ายในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประมุข (2548) ที่พบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทำให้นิสิตได้เรียนรู้ระบบการทำงานของโรงเรียนเนื่องจากนิสิตมีโอกาสอยู่ในสังคม บรรยากาศ และสถานการณ์จริงในโรงเรียน

การรับรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นครูที่พัฒนาจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

จากตารางที่ 4 พบว่า นิสิตครูวิทยาศาสตร์มีการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นครูที่พัฒนาจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) ถ้าพิจารณารายการเกี่ยวกับลักษณะความเป็นครูทั้งหมด 10 รายการ พบว่า ลักษณะความเป็นครูของนิสิตที่พัฒนาจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามการรับรู้ของนิสิตอยู่ในระดับมากที่สุด 1 รายการ คือ ความศรัทธาต่อวิชาชีพครูและมีวิญญาณความเป็นครู ส่วน

ตารางที่ 4 การรับรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นครูที่พัฒนาจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต

ลักษณะความเป็นครู	การรับรู้เกี่ยวกับลักษณะ ความเป็นครู	
	$\bar{X}$	S.D.
1. ความศรัทธาต่อวิชาชีพครูและมีวิญญูณความเป็นครู	4.53	0.68
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจรรยาบรรณครู	4.02	0.77
3. ความผูกพันและเอาใจใส่แก่นักเรียน	4.07	0.73
4. การควบคุมกิริยา วาจาให้เหมาะสมแก่บุคคล โอกาส และสถานที่	4.30	0.56
5. ความซื่อตรง ซื่อสัตย์ และมีความจริงใจ	4.23	0.62
6. ความกล้าแสดงออกทางความคิดในสิ่งที่ต้องการ	4.10	0.64
7. การปฏิบัติตามระเบียบวินัย และกรอบประเพณี	4.25	0.63
8. ความตั้งใจที่จะฝึกตนเอง ให้พัฒนายิ่งๆ ขึ้น	4.17	0.64
9. ความมีมนุษยสัมพันธ์กับคณะครู ผู้ร่วมงาน	3.97	0.77
10. ความสามารถในการทำงานเป็นหมู่คณะ	4.23	0.62
รวม	4.19	0.67

ลักษณะความเป็นครูของนิสิตที่เกิดขึ้นจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามการรับรู้ของนิสิตอยู่ในระดับมาก 9 รายการ คือ การควบคุมกิริยา วาจาให้เหมาะสมแก่บุคคล โอกาส และสถานที่ การปฏิบัติตามระเบียบวินัย และกรอบประเพณี ความซื่อตรง ซื่อสัตย์ และมีความจริงใจ ความสามารถในการทำงานเป็นหมู่คณะ ความตั้งใจที่จะฝึกฝนตนเองให้พัฒนายิ่งๆ ขึ้น ความกล้าแสดงออกทางความคิดในสิ่งที่ต้องการ ความผูกพันและเอาใจใส่แก่นักเรียน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจรรยาบรรณครู และความมีมนุษยสัมพันธ์กับคณะครู ผู้ร่วมงาน นอกจากนี้ นิสิตได้แสดงความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ว่า การสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียนสามารถพัฒนานุคลิกภาพของนิสิตในด้านต่างๆ เช่น ความรับผิดชอบต่อการที่ตรงต่อเวลา ความอดทน และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประมุข (2548) ที่พบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพสามารถพัฒนาสมรรถภาพด้านคุณลักษณะต่างๆ ของนิสิตครู เช่น ความรัก ความศรัทธาต่อวิชาชีพครู การมีวิญญูณความเป็นครู และความเป็นผู้นำและมี

คุณธรรมในวิชาชีพ ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของการผลิตครูในยุคปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นิสิตมีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมกับความเป็นครู (สมหวัง, 2543; สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547)

ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

นิสิตได้สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือ กิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการบรรยายและการสังเกตงานในแต่ละฝ่ายของโรงเรียน นิสิตไม่มีโอกาสได้ปฏิบัติจริงเท่าที่ควร และเวลาในการสังเกตงานแต่ละฝ่ายน้อยเกินไป นอกจากนี้ นิสิตยังสะท้อนความคิดเห็นว่า เวลาว่างที่ไม่ตรงกันระหว่างนิสิตกับอาจารย์ที่เลี้ยง ทำให้เกิดความยากลำบากในการเข้าฝึกปฏิบัติงานแต่ละครั้ง อาจารย์ที่เลี้ยงในบางฝ่ายไม่ให้ข้อมูลย้อนกลับกับนิสิตหลังจากที่นิสิตเขียนอนุทินเพื่อสะท้อนความคิดเห็นจากการสังเกตและฝึกปฏิบัติงาน ดังนั้น นิสิตจึงต้องการให้

ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพจัดกิจกรรมให้นิสิตได้ลงมือปฏิบัติจริงและกำหนดเวลาในการปฏิบัติให้นานขึ้น ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาที่พบว่าอาจารย์ที่เลี้ยงไม่มีเวลาแนะนำนิสิตอย่างเพียงพอ (ชาติรี และวรรณทิพา, 2547) และทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอาจารย์ที่เลี้ยงไม่เข้าใจนโยบายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (อมรพร, 2528)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และความพึงพอใจของนิสิตครูวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพและการรับรู้เกี่ยวกับปริมาณในการปฏิบัติงานและลักษณะความเป็นครูของนิสิตครูวิทยาศาสตร์ที่ได้จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การสังเกตและปฏิบัติงานในโรงเรียน พบว่ารายวิชาดังกล่าวมุ่งให้นิสิตมีความรู้ความเข้าใจและฝึกปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียน ระบบการทำงาน ฝ่ายราชการส่วนกลาง ฝ่ายสนับสนุนวิชาการ ฝ่ายบริหารวิชาการและสัมพันธ์ชุมชน ฝ่ายกิจการนักเรียนงานแนะแนว จากผลการวิจัยพบว่าสภาพจริงในการจัดประสบการณ์วิชาชีพสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของรายวิชานี้คือนิสิตได้เรียนรู้โครงสร้างการทำงานของโรงเรียน กระบวนการทำงานของฝ่ายต่างๆ ภายในโรงเรียน เข้าใจภาระหน้าที่อื่นๆ ที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากงานสอน การประสานงานของแต่ละฝ่ายในโรงเรียน นิสิตมีความพึงพอใจมากต่อการวางแผนและการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพและมีความคิดเห็นว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทำให้ตนมีคุณลักษณะของความเป็นครู เช่น การควบคุมกิริยาอาการให้เหมาะสมแก่บุคคล โอกาส และสถานที่ การปฏิบัติตนตามระเบียบวินัย เป็นต้น อย่างไรก็ตามผลการวิจัยยังพบว่าการจัดประสบการณ์

วิชาชีพในรายวิชานี้เน้นการบรรยายและการสังเกตการทำงานของอาจารย์ที่เลี้ยงเป็นหลัก นิสิตมีโอกาสดownloadมือปฏิบัติงานจริงน้อยมากและไม่มีโอกาสรับข้อเสนอแนะหรือข้อมูลย้อนกลับจากการเขียนอนุทิน และยังพบปัญหาในการกำหนดเวลาให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการจัดประสบการณ์วิชาชีพในรายวิชานี้ดังนี้

1. ในการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรเตรียมความพร้อมของอาจารย์ที่เลี้ยงและนิสิตนักศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองในขณะดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
2. นิสิตนักศึกษาครูควรมีโอกาสสังเกต ช่วยงานและฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครูในสถานการณ์จริงที่หลากหลาย โดยมีอาจารย์ที่เลี้ยงทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำช่วยเหลือ ดังนั้นศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรวางแผนและประสานงานกับอาจารย์ที่เลี้ยงเพื่อให้จัดประสบการณ์ให้นิสิตได้ลงมือปฏิบัติงานจริง
3. อาจารย์ที่เลี้ยงควรให้คำแนะนำและร่วมกับนิสิตนักศึกษาเพื่อจัดเวลาเพื่อเข้าสังเกตพัฒนาการของนิสิตนักศึกษาครูอย่างสม่ำเสมอ
4. ควรมีการศึกษาสภาพการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งหมดทุกรายวิชา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนารูปแบบการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพสำหรับหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ให้สอดคล้องกับแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

เอกสารอ้างอิง

ชาติรี ฝ่ายคำตา และวรรณทิพา รอดแรงคำ. 2547. “ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาโครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถ

- พิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สทวค.).” *วารสารสงขลานครินทร์ (ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์)*, 11(2): 151-163.
- ทิพย์วัลย์ นุ่มประเสริฐ. 2542. *การศึกษาการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา*. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประมุข กอปรศิริพัฒน์. 2548. *การพัฒนาหลักสูตรฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามหลักสูตรการปฏิรูปการศึกษาคึก*. ขอนแก่น: วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัชนิ ศิลปบรรเลง, วรรมทิพา รอดแรงคำ, พรทิพย์ ไชยโส, นฤมล ยุตาคม และกัณทิมาณี พันธุ์วิเชียร. 2549. “ทิศทางการผลิตครูวิทยาศาสตร์ในช่วง 15 ปี (พ.ศ. 2545-2559).” *วารสารวิทยาศาสตร์ (สังคมศาสตร์)*, 27(1): 39-50.
- วรรมทิพา รอดแรงคำ. 2552. “ทรรณะที่มีต่อธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ของนิสิตครูวิทยาศาสตร์และอาจารย์พี่เลี้ยง.” *วารสารวิทยาศาสตร์ (สังคมศาสตร์)*, 30(2): 113-129.
- วรรมทิพา รอดแรงคำ และภาวิณี ศรีสุขวัฒนนันท์. 2545. “ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตสาขาการสอนวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.” *วารสารวิทยาศาสตร์ (สังคมศาสตร์)*, 23(2): 104-117.
- สันติ ศรีสวนแดง ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล ประสงค์ ต้นพิชัย และนิรันดร์ ยิ่งยวด. 2552. “การพัฒนาศักยภาพการวิจัยในชั้นเรียนให้กับครูสาขาเกษตรศาสตร์ หลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.” *วารสารวิทยาศาสตร์ (สังคมศาสตร์)*, 30(2): 143-155.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2543. *ข้อเสนอเชิงนโยบายการปฏิรูปวิชาชีพครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545. *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับใหม่ 2545)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2547. *คู่มือการดำเนินงานตามโครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- อมราพร สุวรรณโชติ. 2528. *การศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการฝึกสอนระหว่างอาจารย์นิเทศก์อาจารย์พี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เอกภูมิ จันทระขันตี, ชาตรี ฝ่ายคำตา และวรรมทิพา รอดแรงคำ. 2551. “การศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู: รายวิชาการศึกษาและปฏิบัติงานในชั้นเรียนสำหรับนิสิตครูวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี.” *วารสารวิจัย มข*, 13(11): 1345-1357.
- Schelfhout, W., F. Dochy, S. Janssens, K. Struyven, S. Gielen and E. Sierens. 2006. “Educating for Learning-Focused Teaching in Teacher Training: The Need to Link Learning Content with Practice Experiences within an Inductive Approach.” *Teaching and Teacher Education*, 22: 874-897.
- Van Driel, J. H., O. De Jong, and N. Verloop. 2002. “The Development of Preservice Chemistry Teachers’ Pedagogical Content Knowledge.” *Science Education*, 86: 572-590.